

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne sallittuja makuja koskevaan sääntelyyn

Pirkanmaan hyvinvointialue kiittää Sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntomahdollisuudesta hallituksen esitykseen tupakkalain muuttamiseksi nikotiinipussien osalta. Esityksessä ehdotetaan, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Savuttomista nikotiinituotteista kiellettäisiin tunnusomaiset tuoksut tai maut lukuun ottamatta mentolin ja mintun makuja ja Suomessa savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinin enimmäisraja laskettaisiin alle 16,6 milligrammaan nikotiinia grammassa tuotetta.

Hyvinvointialue suhtautuu kaiken kaikkiaan hyvin kriittisesti nikotiinipussien markkinoiden vapauttamiseen Suomessa. Esitystä perustellaan nikotiinituotteiden tuonnin vähentämisellä ja harmaiden markkinoiden kitkemisellä. Tästä huolimatta on todennäköistä, että laajempi saatavuus nikotiinituotteissa altistaa yhä laajempaa joukkoa nikotiinituotteiden haitoille sekä etenkin nikotiiniriippuvuuden syntymiselle. Se houkuttelee nikotiinituotteiden käyttäjiksi myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät käytä tupakkaa. On vähintään kohtuullista, että lainsäädännössä huomioidaan lasten ja nuorten käytön suojeleminen rajaamalla makuvaihtoehdot kapeammiksi, mutta myös muita toimia olisi mietittävä. Kannatamme siis ehdottomasti makuvaihtoehdojen rajaamista. Se ei kuitenkaan täysin estä nikotiinituotteiden joutumista nuorten käsiin tai vahingossa jopa lasten käsiin, jolloin kyse voi olla hengenvaarallisille tilanteille altistumisista.

Pidämme kyseenalaisena lisätä markkinoille vakavaa riippuvuutta aiheuttavia tuotteita, joiden haittavaikutuksista jo tiedetään paljon (esim. Reiman ym. 2024, THL 2024, Duodecim 2022). Nikotiini lisää merkittävästi sairastumisen riskiä niin sydän- ja verisuonitauteihin, kuin diabetekselle. Aineen käyttöön liittyy myös keskittymishäiriöiden, ahdistuksen ja masennuksen lisääntymisen riski. (Duodecim 2022, THL 2024.) Nikotiinilla voi kuitenkin olla vielä monia muita haittavaikutuksia, joista ei ole vielä riittävästi tutkimusnäyttöä. Näin ollen myöskään kuluttajilla ei ole riittävästi tietoa siitä, minkälaisille haitoille heidän kehonsa altistuu. Onkin todennäköistä, että nikotiiniriippuvuudet ja

nikotiinituotteiden käytöstä johtuvat sairaudet sekä lieveilmiöt kuormittaisivat jo valmiiksi kuormittunutta palvelujärjestelmää hyvinvointialueilla. Tupakoinnin vähentämisen eteen vuosikymmenien aikana tehty työ on hyvä esimerkki siitä, miten konkreettisesti kansalaisten sairastavuutta on mahdollista vähentää, jos näin päätetään tehdä. Nyt näyttää siltä, että on valittu toinen suunta ja Savuton Suomi 2030 -hankkeen tavoitteet uhkaa jäädä saavuttamatta.

Nikotiinituotteiden saatavuuden parantamisen ei ole enemmistön kansalaisten toiveissa. Suomen ASH:n teettämän kyselyn mukaan 64 prosenttia haluaisi ehkäistä nikotiinipussien käyttöä lainsäädäntöä tiukentamalla, 48 prosenttia kieltäisi nikotiinipussien myynnin kokonaan ja 20 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa (Suomen ASH 2023.) Myös Pirkanmaalla marraskuussa 2024 tehdyssä päihdetilannekyselyssä huoli nikotiinituotteista on noussut lähes yhtä suureksi huoleksi kuin huoli alkoholin kulutuksesta. 55 prosentin mielestä alaikäisten nikotiinituotteiden käyttöön tulisi puuttua kaikista päihteistä eniten heti sähkö tupakoinnin jälkeen. Lisäksi pirkanmaalaisista 37 prosentin mielestä nikotiinituotteita käytetään liikaa omassa kunnassa.

Riippuvuus usein mielletään ainoastaan yksilön ongelmaksi, vaikka tiedetään sen kehittymisen taustalla olevan monia yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti muotoutuvia seikkoja (Päihdelinkki 2020). Nykypäivän yhteiskunnan ilmiöt, kuten sosiaalinen media, lisääntyvä työuupumus, mielenterveyden häiriöiden lisääntyminen ja yksilöllisyys ovat omiaan vahvistamaan tarvetta stimuloiville aineille ja riippuvuuksien synnylle. Myös viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan nuorten keskittymishäiriöt ovat kasvussa (Sotkanet 2024). Samalla hyvinvointijärjestelmän tuottamaa turvaverkkoa löyhennetään talouspaineiden vuoksi. Nämä toisiaan ruokkivat kehityskulut huomioon ottaen olisi suositeltavaa, että yksilöitä ei altistettaisi tietoisesti riippuvuuskierteille ja moninaisempien ongelmien kehittymiselle. Nikotiiniriippuvuuden kehittyminen on salakavalaa ja voi kestää pitkäänkin ennen kuin yksilö huomaa riippuvuuden kehittymisen sekä sen mukanaan tuomat haitat. Toisaalta moni ei niitä edes tunnista.

Tiedetään, että päihteidenkäyttö on yleisempää heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla (Louhelainen 2019, Ruokolainen 2021) ja viime vuosina esimerkiksi tupakoinnin sosioekonominen eriytyvyys on myös syventynyt (Ruokolainen 2021). Tämän vuoksi on todennäköistä, että riippuvuuksille altistuminen voi pahentaa niitä kuormitustekijöitä, joita heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleville jo muutenkin kasautuu. Tämä taas tulee näkymään hyvinvointialueen palveluissa myös haasteellisempina asiakastilanteina, joiden ratkominen vaatii enemmän resursseja. On myös muistettava, että nikotiinituotteiden käytön haitat eivät ole vain terveydellisiä, vaan myös psykologisia sekä sosiaaliin suhteisiin ulottuvia, jolloin haittojen kerrannaisvaikutukset voivat olla moninkertaiset yhteiskunnalle.

Muut mahdolliset kommentitne hallituksen esityksen luonnoksesta

-

Lielahi Katri
Pirkanmaan hyvinvointialue